

ROK REVOLUCE

Lekce 8 – Disident prezidentem

Metodický materiál pro učitele

www.rokrevoluce.cz

O PROJEKTU

Vzdělávací videosérie Rok revoluce www.rokrevoluce.cz je určena žákům vyšších tříd základních škol (7. – 9. třída) a studentům středních škol. V roce 2019 si Česká republika připomíná 30. výročí sametové revoluce – klíčové události našich moderních dějin. Smyslem této série Knihovny Václava Havla je přiblížit mladým lidem, kteří historický převrat osobně nezažili, rok 1989 v širším kontextu než jenom skrze listopadové revoluční události.

Série se skládá z osmi dílů, které postupně od ledna do prosince mapují důležité události celého roku 1989. Lekce se zaměřují především na události domácí, ale zmiňují také vývoj okolních zemí tehdejšího Východního bloku, především SSSR, východního Německa a Polska. Speciální sedmý díl, kterým jsme se rozhodli zprvu sedmidílnou sérii rozšířit, je věnován událostem na Slovensku. Cílem série je, aby žáci a studenti pochopili sametovou revoluci jako výsledek mnohaletých snah o boj za svobodu a demokracii v Československu a také jako odraz širších změn, které od poloviny osmdesátých let spolu s nástupem Michaila Gorbačova do čela SSSR postupně zasáhly všechny země pod sovětským mocenským vlivem. V průběhu lekcí jsou mladí lidé zároveň seznámeni s některými událostmi a pojmy z historie předchozích let (okupace Československa, disent, normalizace, Charta 77 apod.), na něž rok 1989 navazoval.

ZAPOJENÍ DO VÝUKY

Série se skládá z osmi videolekcí, z nichž každá má 3–4 minuty. Stopáž byla zvolena tak, aby bylo možné lekce snadno zapojit do výuky. V průběhu roku 2019 budou lekce zveřejňovány postupně na webové stránce www.rokrevoluce.cz. Promítáním videolekcí ve výuce se výročí sametové revoluce nestane jednorázovým tématem, ale prostoupí výuku po celý rok. Škola může do projektu přistoupit kdykoli a lekce využít dle své potřeby.

Harmonogram zveřejnění lekcí:

Leden – Lekce 1
Březen – Lekce 2
Květen – Lekce 3
Červen – Lekce 4
Říjen – Lekce 5
Listopad – Lekce 6
Listopad – Lekce 7
Prosinec – Lekce 8

Ke každé lekci je k dispozici metodický materiál pro pedagogy a pracovní list pro žáky. Listy obsahují úkoly, jak lze po zhlédnutí videa téma dále rozvíjet, včetně návrhů na doplňující četbu či zhlédnutí dalších materiálů. Je na zvážení pedagoga (časových možnostech, věku žáků a studentů), které z těchto doplňujících úkolů a materiálů využije.

LEKCE 8 – DISIDENT PREZIDENTEM

První lekce uvedla mladé diváky do ledna revolučního roku 1989 a seznámila je s klíčovou událostí počátku roku – tzv. Palachovým týdnem. Podnětem k této sérii demonstrací a občanských nepokojů na Václavském náměstí v Praze bylo připomenutí si třiceti let od smrti studenta Jana Palacha, který se upálil na Václavském náměstí 15. 1. 1969 a zemřel o několik dní později 19. 1. 1969. **Druhá lekce** se zabývala peticemi, které na jaře 1989 vznikaly na obranu nespravedlivě vězněných účastníků Palachova týdne, mezi nimiž byl i Václav Havel. Tématem **třetí lekce** byla petice Několik vět, která požadovala dodržování základních lidských práv a kterou se odvážilo podpořit přes 40 000 osob včetně známých osobností. **Čtvrtá lekce** se soustředila na události v Sovětském svazu a v Polsku, kde na rozdíl od Československa bylo v polovině roku 1989 zřejmé, že změny

režimu jsou nevyhnutelné. **Pátá lekce** se zaměřila na události v sousedním Německu a na exodus východních Němců na Západ skrze území Československa. **Šestá lekce** vysvětlila pojem sametová revoluce a zaměřovala se na průběh sametové revoluce v Praze, v Čechách a na Moravě. Události roku 1988 a 1989 na Slovensku byly tématem **sedmé lekce**.

Osmá lekce uzavírá celou sérii a jejím tématem je vítězství sametové a něžné revoluce v Československu a zvolení Václava Havla prezidentem. Zároveň se jedná o rekapitulační díl, který umožňuje shrnout události roku 1989 a zároveň vyzývá k diskusi o tom, jak dnes mladí lidé vnímají demokracii, jaké otázky považují za nejpalčivější, jaké problémy vnímají ve své vlastní zemi a jaké v zahraničí.

Úvod lekce nejprve rekapituluje situaci v okolních zemích – v průběhu roku 1989 již totalitní režim padl v Maďarsku, Polsku i v Německu. V Československu přišel pád ~~jako poslední, a to~~ v polovině listopadu. Lidé v protestech, které byly obsahem šestého a sedmého dílu, vytrvali, komunistická vláda se postupně vzdala, nejvyšší představitelé nabídli k dispozici své funkce a 29. prosince 1989 byl komunistickým parlamentem zvolen za prezidenta Václav Havel. Zvolen byl pouze na přechodné období do prvních demokratických voleb, ty se konaly v červnu 1990 a přesvědčivě v nich zvítězilo Občanské fórum a Veřejnost proti násilí, politická hnutí, jejichž názvy již zazněly v předchozích dílech.

Volba prezidenta Československa proběhla následně po parlamentních volbách **5. července 1990** ve **Vladislavském sále Pražského hradu**, na společné schůzi obou komor **Federálního shromáždění**, kterou vedl předseda **Alexander Dubček**. Bývalý disident **Václav Havel** byl opětovně zvolen **československým prezidentem**.

Osmý díl s nadsázkou a velkou zkratkou rekapituluje život Václava Havla, který je přirovnáván k hollywoodskému příběhu s happyendem. Youtuberka v roli scénáristy načrtává Havlovu životní cestu – nejprve se proslavil jako autor absurdních dramát. Jeho první hra Zahradní slavnost (1963) z něj udělala známou osobnost kulturní scény doma i v zahraničí, následovaly další divadelní hry, ale také eseje a další texty. Za své protikomunistické postoje byl Václav Havel několikrát vězněn a v komunistických vězeních strávil v 70. a 80. letech přes pět let. Byl vůdčí osobností Charty 77, angažoval se ve Výboru na obranu nespravedlivě stíhaných (VONS), který pomáhal politickým vězňům a jejich rodinám. Václav Havel byl, stejně jako mnoho dalších, komunistickým režimem sledovaný, odposlouchávaný – na jeho podkrkonošské chalupě na Hrádečku si policie dokonce postavila malou chatku, z níž disidenta pozorovala. Václav Havel, který ještě v říjnu 1989 byl naposledy komunistickým režimem vzat do vazby,

nakonec končí v čele státu, který ho opakovaně věznil. Tento příběh, který napsala historie, je v našem díle s nadsázkou pojatý jako námět k hollywoodskému filmu, který ale producent shodí ze stolu, protože mu přijde zcela nevěrohodný.

K samotné volbě prezidenta a slavnostnímu uvedení do úřadu je v lekci připojena legendární historka o krátkých kalhotách, které měl prezident na sobě během inaugurace. O volbě Václava Havla píše jeho životopisec Michael Žantovský toto:

„Volba byla jednomyslná, což sice nemělo žádný vliv na její výsledek, ale představovalo nejen půvabnou perverzi komunistického fetiše jednomyslnosti, nýbrž také podstatnou estetickou chybu. Nikdo na to nepomyslel a nikdo se nezabýval důsledky. Nejspíš to ani nikdo neočekával. Člověk by očekával rovnější páteř i od komunistů. Druhá viditelná chyba se týkala Havlova tmavošedého obleku, který jeden životopisec popsal jako ‚obnošený‘ a druhý jako ‚dokonalý‘. Oblek to byl vskutku drahý a na míru ušitý pro tuto příležitost. Jeho kalhoty byly nicméně o pár centimetrů kratší, než měly být, a dodávaly novému prezidentovi trochu chaplinovské vzezření.“

Závěr videolekce je věnován zamyšlení nad demokracií – mladí lidé by si měli uvědomit, že o demokracii je nutné pečovat, že se o ni musí starat každá generace. Demokracie ale neznamena, že ze společnosti vymizí problémy. Každá doba přináší jiné problémy – v díle je naznačeno několik aktuálních témat (ekologie, exekuce) či problémů spjatých s přechodem k demokracii (tuneláři). Tato část lekce umožňuje diskutovat o tom:

- Jaké problémy považují mladí lidé ve své zemi (ale lze také mluvit jednodušeji o úrovni města či začít školou) aktuálně za největší a proč – zároveň by měli přemýšlet o tom, jak oni sami mohou tento problém řešit (zda lze něco aktivně dělat či se alespoň zajímat, šířit informace, nešířit dezinformace, kriticky o problému přemýšlet a mluvit s jinými apod.)
- Zda je dnes demokracie již ve všech zemích světa a zda studenti znají země, kde lidé dosud o demokracii bojují – zda například v poslední době četli v médiích nějaké články, viděli rozhovory či reportáže z těchto zemí. Diskuse by měla vést k uvědomění, že část světa dnes bohužel stále o demokracii a lidská práva bojuje a že práva, která již dnes my považujeme za samozřejmá – svoboda vyjadřování, pohybu, setkávání, náboženského vyznání apod. – jsou ještě v některých částech světa velmi brutálně potlačována. Aktuálně v médiích nejvíce prostoru dostávají demonstrace v Hongkongu, ale také situace na Ukrajině, v Rusku či v Severní Koreji.

Klíčové události a pojmy 8. lekce

- Sametová revoluce
- Volba Václava Havla prezidentem
- Pád totalitního režimu
- Demokracie dnes

Doplňující materiály:

- Pokud máte ve výuce čas, můžete si se studenty pustit ukázkou z prvního prezidentského projevu Václava Havla z 1. ledna 1990 – ve [videoukázce](#) (5 minut) čte úryvek projevu zpěvák Adam Mišík.
- Pokud se chcete v rámci závěrečné diskuse věnovat tématu lidských práv, využijte [manuál](#) k tomuto tématu z 2. lekce.
- Zvolení Václava Havla do čela státu a prvním porevolučním letem je věnována [čtvrtá lekce](#) životopisné videosérie o Václavu Havlovi s názvem [Každý může změnit svět](#) (10 minut).
- Sametové revoluci a prvním polistopadovým měsícům je věnována také on-line fotografická výstava Pavla Hrocha s názvem [S chtitěm po svobodě](#).

Návrhy konkrétních úkolů naleznete v pracovním listu. Většinu úkolů lze plnit v rámci skupinové práce.